

V archíve mesta Žilina sa nachádza zatiaľ neuvverejnený rukopis J.Ľ. Holubyho cirkve ev. a. v. Contubernia hornotrenčianskeho čili žilinského. Je to 2. diel z roku 1888. O Púchovskom cirkevnom zbore sa píše v tomto rukopise na stranách 679 až 735.

Mapa, ktorá je k tomuto priložená sa nachádza aj spolu s rukopisom Histórie Dolnotrenčianskeho contubernia v zborom archíve Evanjelického cirkevného zboru a. v. v Trenčíne.

Púchov

Púchov patrí k najstarším našim evanjelickým cirk. zborom v hornotrenčianskom kraji. Do roku 1590 sa k Púchovu družili všetci roztrúsení evanjelici v púchovskej doline, t.j. v doline, ktorá sa tiahne od mesta Púchova až k moravským hraniciam. Teda evanjelictvo, ktoré už v posledných desaťročiach 16. storočia bolo v tomto kraji dosť vo veľkom počte, sa duchovne koncentrovalo k Púchovu. Po roku 1590 veľká časť tohto evanjelického ľudu sa zskupila okolo svojho nového duchovného centra v cirkvi na Lúkach, dnešných Lúkach pod Makytou.

Púchovská cirkev bola teda v 16. storočí nielen čo do počtu veľká, ale aj po hospodárskej stránke bohatá. Jej majetky siahali hlboko do spomenutej doliny, do lúckeho chotára, a to ešte i v dobe, kedy už Lúky tvorili samostatnú cirkev.

Hoci teda už dávno na Lúkach existovala evanjelická cirkev, ešte stále mávala cirkev púchovská v 16. a 17. storočí tam svoje majetky. Najmä v priestore potoka vytekajúceho z doliny Vydrná /dnešná fília cirkvi záriečskej/, mala púchovská cirkev svoje „kostelní země“. Dlho ešte v 17. storočí dávala púchovská cirkev tieto zeme do prenájmu poväčšine cirkevníkom, patriacim do cirkvi na Lúkach.

Roku 1614 sa na púchovskej fare na konvente „pred hlavnými lidmi“ dohodlo, aby ktokoľvek bude užívať „kostelní země,“ ktoré boli pred osadou Vydrná, na takzvanom dnešnom „Osmeku“, dával na púchovský kostol o Jáne 40 zlatých. Predtým totiž sa za túto árendu platilo do púchovskej cirkvi 25 dosák.

Čo sa týka vzniku púchovskej evanjelickej cirkvi, nemáme o tom presných záznamov, nakoľko matriky a iné písomné dokumenty, z ktorých by sa bolo dalo

usúdiť založenie evanjelickej cirkvi v Púchove, boli v dobe prenasledovania evanjelikov v tomto kraji od r. 1706-22 odňaté katolíckymi kňazmi.

Žambokréty usudzuje, že tu boli pred protestantizmom husitské osady, ktoré ľahko prijali protestantizmus.

K Púchovu ako cirkevnému zboru patrili fílie: Streženice, Hrabovka, Vieska Bezdedov, Dohňany, Ihrište, Hoštiná, Mostište, Nimnica a Lúky. Lúky však len do roku 1590, kedy sa osamostatnili.

Do roku 1596 sa v kontuberniálnych zápisniciach nespomína žiaden farár v Púchove, hoci je isté, že tam už farár bol, a to Pavel Miticenus /Mitický/.

Pavel Miticenus /Mitický/ bol v Púchove už pred rokom 1580. Keď bola v Púchove 2. mája r. 1596 konaná narálna kongregácia – od ktorého času sú protokoly riadne dané -, až do Szelepesényiovho prenasledovania, bol už Pavel Mitický potvrdený, práve na tom kontuberniálnom zhromaždení za seniora Hornotrenč. Kontubernia.

Keď totiž Albert Husselius /Huselinus/, predošlý senior /1593-96/ zomrel, Marcell Nagy, rím. kat. archidian trenčiansky na prosbu tohto kontubernia vymenoval za seniora a svojho vicearchidiakona Pavla Mitického, ktorý keď dostal vymenovaciu listinu, zvolal generálnu kongregáciu do Púchova na deň 2. mája r. 1596 do púchovskej fary, aby pri tejto príležitosti oznámil všetkým farárom Hornotrenč. kontubernia vôľu archidiakona a upovedomil ich o svojom vymenovaní. Po prečítaní listu archidiakonovho uznala táto kongregácia Pavla Mitického za svojho seniora – už aj preto, že bol už predtým na bytčianskej kongregácii, protokol, ktorej nie je zachovaný, navrhovaný na seniora.

Bývalo zvykom voliť za seniora staršieho farára, je teda predpoklad, že aj Mitický bol už starší, že bol dlhšie v Púchove, keď sa stal práve on seniorom.

Kongregácia mu dala i podmienky, za ktorých ho uznáva za seniora:

1. Ak v očistenom náboženstve „s nami“ bude svorný.
2. Ak s pánom archidiakonom nebude ničoho podnikať proti vôli kontubernia.
3. Ak bude pánov bratov predchádzať dobrým príkladom v učení a živote.
4. Ak nebude ničoho svojvoľne konať proti písaným zákonom.
5. Ak nebude mladších bratov ponižovať a z vysoka na nich hľadiť, ale im bude v láske naklonený. Mitický tie podmienky prijal, sľúbil ich dodržiavať, nimi sa riediť, načo mu prítomní kňazi sľúbili poslušnosť.

Na tejto kongregácii bol zriadený aj takzvaný „magistrát.“ Magistrát tvorili: senior, notár, /zapisovateľ/, traja dekani a dvaja asessori. Predsedom tohto magistrátu bol senior. Notárom bol vtedy zvolený Samuel Paulini, farár v Pov. Bystrici. Dekani boli vtedy: Georg Lovčani, farár žilinský, Pavel Fabricius, farár v Rajci, Ján Hrabecius, farár v Hričove. Prvý asessor bol Georg Seratorius, farár v Lietave, druhý asessor bol Ondrej Thúrsky, farár v Predmieri. Aj orátor patril do magistrátu, ten tu však ešte volený nebol. Hornotrenčianske kontubernium sa uznieslo mať aj svojho orátora teprv na kongregácii v Bytči 21. januára r. 1609, na ktorej za prítomnosti i Juraja Thurzu bol zvolený za seniora Eliáš Láni.

Na tejto púchovskej kongregácii sa uzavrelo, aby sa každá kongregácia začínala modlitbou, aby notár na každej kongregácii prečítal stanovy /statuta/ a kontuberniálne zákony, podľa ktorých by senior dohliadal na učenie a život farárov a ďalej, aby sa vždycky niekoľko článkov augsburského učenia prečítalo, aby sa tak s nimi farári oboznamovali.

Ďalej tu bolo stanovené, aby sa protokol a pečať opatrovali v spoločnej truhlici a kľúč od pokladnice aby ostával v rukách seniora.

O obradoch sa tu stanovilo, aby kňazi odriekali podľa starodávneho spôsobu v každú nedeľu v cirkvi evanjelium a epištolu a aby nikto pre vyvarovanie sa pohoršenia v cirkvi nezavádzal žiadne iné nové obrady.

O veciach manželských sa ustanovilo, aby kňaz svojou autoritou mužov do nového manželstva v páde ich vdovstva hneď po smrti manželky neuvádzal, ale aby takéto pády boli oznámené seniorovi, alebo aby sa predpísal čas, po ktorom bude možné vstúpiť do nového manželstva.

Dňa 11. decembra r. 1583 sa ustanovilo podľa protokolov Hornotrenč. Kontubernia I. str. 336, že po uplynutí 6-tich mesiacov môže aj vdovec vstúpiť do stavu manželského. /Či to platí aj na vdovu, nie je uvedené/.

Na tejto púchovskej kongregácii sa stanovilo aj svätenie sviatkov, a to aby sa svätili sviatky evanjelistov, apoštolov, mučeníkov a vyznávačov /konfessorov/ a 5 sviatkov mariánskych a to: očisťovanie p. Márie, Zvestovanie P. Márii, Navštívenie P. Márie, Nanebovzatie P. Márie a narodenie P. Márie, ako aj Povýšenie kríža. O sviatku sv. Jura sa ustanovilo, aby bol svätený na deň pred sv. Markom, t.j. 24. apríla. Toto mali všetci kňazi Hornotrenčianskeho kontubernia vyhlásiť a svätiť.

Mimo ešte iných ustanovení sa uzniesli, aby senior zistil, či všetci kňazi majú Biblie a svedectvá o riadnej ordinácii. Kňazi, ktorí sa nezúčastnia kongregácie, majú byť pokutovaní jednou zlatkou. Akíkoľvek výtržníci a prestupníci zákonov majú byť tiež pokutovaní.

2. januára r. 1597 bola zase v Púchove kongregácia v záležitosti kathedratika. Aj teraz naliehali farári, ako na predošlej kongregácii, aby sa tieto konávali buď v Predmieri, alebo v Bytči, nakoľko je Púchov moc odruky – vzdialený. Senior im to prisľúbil.

Tu sa radili aj o „desiatkách“ pánu nitrianskému biskupovi a pánu Koložvárymu, ktorý menom kráľovskej komory taktiež od nich žiadal desiatky. Uzniesli sa, že desiatky dávať nebudú, aby sa desiatky pri premene biskupov dvakrát od biednych poddaných nevynucovali, ako sa mnohí rozpomínajú, že sa to kedysi tak stalo.

Farár a senior Pavel Mitický zomrel r. 1598. Na jeho miesto bol povolaný do Púchova Ján Hlokirius. Niektorí ho menujú Hloštitius, alebo Hluštitius, ba i Hloškitius.

Hloškirius dostal roku 1608 pokutu za to, že nebol na kongregácii 16. januára r. 1608, kedy sa Samuel Papulini volil za viceseniora. Mal byť za to na tri dni zatvorený do kostola, ak nezaplatí uloženú mu pokutu – jednu zlatku. Ak by sa však zdráhal, mal byť daný svetskej vrchnosti k potrestaniu.

Na kongregácii v Pov. Bystrici 10. apríla r. 1608 mu bola pokuta znížená na pol zlatky, ktorú musel ihneď zložiť. Tu sa totiž Hloškirius vyhovárал na neschodnosť ciest, pre čo sa nemohol na kongregáciu dostanoviť, ktorá bola pravdepodobne buď v Predmieri, alebo v Bytči.

Za úradovania Hloškiriá r. 1611 vizitoval túto cirkev superintendent Eliáš Láni. Pri kanonických vizitáciách, ako ich nachádzame v protokoloch, sa vždycky uvádzala aj kamža. Toto sa poznamenáva aj pri vizitácii v Púchove.

Ako majetok zboru boli nájdené mimo iné aj dva zvony väčšie a dva zvony koledové. Z tejto zápisnice sa dozvedáme, že púchovská cirkev ešte vtedy mala majetky aj v cirkvi lúckej, ako sme vyššie uviedli, od ktorých mal či už lúcky richtár, či ktokoľvek ich bude užívať, platiť do púchovskej cirkvi.

Podľa tejto zápisnice z kanonickej vizitácie Eliáša Lániho mal rektor od kňaza mimo svojho rektorského dôchodku pol tretieho lukna žita a vo sviatok

a v nedeľu obed, akože mu patrila aj „*tertia pars ex accidentibus templi*“ - tretina chrámových ofier.

Nemáme správ o tom, kde Hlokirus zomrel, či snád' prešiel z Púchova na inú faru. Isté je však, že roku 1613 tu bol už farárom Štefan Mitis Bánovský, ktorý podpísal kontuberniálne zákony na bytčianskej kongregácii 20. januára roku 1614.

Ludvik Žambokréty, púchovský farár sa domnieva v svojom „*Überblick über die Geschichte der ev. Kirchengemeinde in Pucho*“ str. 4, že po Hloškiriovi bol v Púchove farárom nejaký Štefan Kromholz, čo Holuby v svojich *Mat. sv. V. diel 2. str. 685* podvracia.

22. júla r. 1615 na bytčianskej kongregácii oznámil farár Štefan Mitis, že v druhú svätodušnú slávnosť syn istého Goerga Síkory tak neopatrne zachádzal s mažiarom, že vystrelená guľa zabila jedno dievča. Síkora sa síce pred politickou vrchnosťou pokonal s rodinou zabitého dievčaťa, avšak Mitis predsa žiada od kontubernia radu, ako ho má aj cirkev potrestať. Zo strany kontubernia bolo vinníkovi nasúdené, aby tento cirkev v kostole verejne odprosil a dal na stavbu kostola a fary v Púchove 10 zlatých. Kontubernium však prejavilo súhlas i s menšou sumou.

Na kongregácii v Kys. N. Meste 16. januára roku 1619 bol Štefan Mitis zvolený za jedného z troch delegátov za Hornotrenčianske kontubernium k voľbe nového superintendenta Jána Hodíka do Trenčína.

12. júla roku 1628 neprišiel Štefan Mitis na kongregáciu do Rajca, ale sa listovne ospravedlnil, že nemohol prísť, nakoľko mu manželka pracovala k pôrodu. Kongregácia mu túto výmluvu neuznala, lebo vraj „*non est artium ilius obstetricari, sed rom Deo st ipsius Providentine sanctissimae committere – excusatic locum non obtinet*“.

„ale to nie je jeho záležitosťou asistovať ako pôrodná asistentka, ale poručiť prípad Bohu a Jeho najsvätejšej prozreteľnosti – výmluva neobstojí. Uložili mu odprosiť kontubernium pri najbližšom zasadnutí.

Po porážke na Bielej hore 8. novembra r. 1620 a z dôsledku mocenských zákrokov cisára Ferdinanda II. , vyplývajúcich z porážky protestantskej strany, najmä z dôsledku nariadení z r. 1624 a z roku 1627 sa vystaňovalo početné protestantské obyvateľstvo z Čiech i so svojimi kazateľmi, hľadajúc útočisko v susedných zemiach – v Sasku, Poľsku a v Uhrách.

Boli to najmä členovia Jednoty bratskej, ktorí sa vtedy v húbnejšom počte prisťahovali i so svojimi kazateľmi na Slovensko – do vtedajších Horných Uhier. Títo kňazi, niektorí z Moravy a z Čiech, súc takto donútení opustiť svoju vlasť, prišli okolo r. 1628 aj do Púchova. Medzi nimi bol aj Lukáš Dadan, bývalý kňaz v Přerove, ktorý tu aj v Púchove zomrel. Syn tohto kňaza Ján Dadan bol v Žiline kníhtlačiarom.

S týmito českými bratmi prišlo mnoho vzdelaných mužov, pobožných a vôbec ľudí príkladného života.

Púchovský farár Štefan Mitis, ktorého v Púchove zastihla táto vystáhovalecká vlna, zaujal k týmto exulantom veľmi priateľský, bratský postoj. Vychádzal im ozaj ako bratom v ústrety, kde len mohol a priateľsky sa k nim choval. Dokonca im poskytoval svoje kňazské služby, prislúhoval im napr. i Večeru Pánovu, a to podľa ich spôsobu, že im miesto oblátky podával kvasený chlieb. Hornotrenč. Kontubernium mu však toto zazlievalo a volalo ho za to k zodpovednosti.

Na generálnej kongregácii v Predmieri 18. júla r. 1629, kde sa javil zo strany evanjelických kňazov akýsi strach z týchto prišlých Českých bratov, nazývaných najmä zo strany jezuitov husitskými kacírmami a pikhardmi, sa tento postoj Mitisa k týmto i zo strany kontubernia menovanými „Pikhardom“ prejednával.

Mimo iného jeho dôverného chovania sa k Českým bratom, bolo mu i to prísne vytýkané, že pri súkromnej Večeri Pánovej im podával kvasený chlieb, ba že pri prislúhovaní Več. Pánovej použil i rektora. Mitis si vinu priznal, prosil za odpustenie a bol i s rektorom odsúdený k zaplateniu pokuty troch zlatiek.

Púchovskú cirkev v tých časoch roku 1628 vizitoval aj superintendent Ján Hodík. Podľa zápisnice z tejto visitácie mal lúcky richtár Mikuláš Žák dávať na púchovský kostol ročne 20 dosák, ako „za mnoho let toho činil“ a teraz už 5 rokov dlhuje. Mal sa napomenúť, aby „co dlúžen jest“, odovzdával. Šlo tu o árendu za role v lúckom chotári, patriace však lúckej cirkvi, ktorá bola kedysi fíliou púchovskej cirkvi, len teritoriálne, majetkove patrili púchovskej cirkvi.

Štefan Mitis zomrel v Púchove r. 1631. Po jeho smrti púchovská cirkev nebola hneď obsadená, ale ju začas administrovali farári z okolitých cirkví, tak ako ich určil senior.

Keď raz neprišiel na nedeľu – jemu stanovenú – na služby Božie do Púchova Ján Láni, farár v Konskej a evanjelici sa preto zúčastnili služieb Božích u Českých

bratov, bol i tento za to na kongregácii v Žiline 14. októbra r. 1631 pokutovaný na jednu zlatku.

Na tejto kongregácii v Žiline podala aj vdova po Mitisovi žiadosť, aby jej púchovská cirkev vyplatila „merice“, t.j. ročný zosyp obilia. Kongregácia požiadala prefekta panstva, ako testamentárneho tútora vdovy a sirôt Mitisových, aby vdove dopomohol k právu, čo sa aj stalo.

Až koncom roka 1631 bol povolaný do Púchova za farára Samuel Paulínus /Paulini/. Paulíni prišiel do Púchova z Turne pri Trenčíne. Paulíni bol prijatý do kontubernia na kongregácii v Kys. N. Meste 28. januára r. 1632, ale už r. 1633 z Púchova odišiel. Podľa Holubyho Materiálov sv. V. diel 2. – Púchov, mal Paulíni prejsť z Púchova do Beluše. Podľa Jána Križana: Dejiny niekedy art. Cirkve súl. str. 10, mal prejsť do Košecy a potom do Rajca, kde aj mal zomrieť.

Po Paulinim prišiel do Púchova za farára r. 1633, súc povolaný zo Súľova, Ján Wislický. Už na kongregácii v Kys. N. Meste 8. februára r. 1634 boli riešené žaloby, ktoré proti tomuto farárovi mali niektorí jeho oltárni bratia, ba aj urodzený pán Juraj Akay. Z kňazov sa na Wislického ponosoval najmä lúcky farár Georg Gelenius a lietavský Georg Stránovský. Wislického obviňovali pre rozličné urážky na cti voči svojim oltárnym bratom i z iných neprístojností, napr., že nechce svojmu rektorovi v Súľove vyplatiť za jeden rok 2 lukná žita, že nechce vydať lajstrá taxy, ktorá sa učinila na základ veže v Súľove. Ďalej bol obviňovaný, že ubil istého Miku v Súľove, že od neho vyhľadával dlh, ktorý bol už zaplatený, potom, že nechce vrátiť urodzenému pánovi Jurajovi Akaymu Lutherovu postilu, ktorú si od neho vypožičal, klamúc, že mu vraj zhorela a pod.

Za urážku Georga Gelenia bol Wislický odsúdený kongregáciou k zaplateniu 4 holbí vína a nakoľko ho aj Gelenius urážal, bol i ten odsúdený, avšak miernejšie, len na zaplatenie 2 holbí vína, lebo vraj ako starší kňaz nemal sa mu čo zlým za zlé odplácať.

Horšie však zlorečil Wislický Stránovskému. Tomu napr. i takto hovoril: „Kedy sa mi oprasí svina, tedy ty mne budeš kmotrom, ty si lotr, kurvy synu, zlodej, bodaj te kat obesil – to tebe dobrá noc ...“ Nakoľko bol vtedy Juraj Stránovský aj notárom kontubernia, platila tým za väčšiu takáto urážka a preto ho kontubernium i prísnejšie súdilo. Údajne mal byť Wislický opitý, keď takto nepekne hovoril na svojho oltárneho brata. Podľa výroku mal byť počas kongregácie až do súmraku zatvorený v kostole o hlade “ako pes“. Potom na

štyroch nasledujúcich gen. Kongregáciách musí počas trvania „deliberácií“ /rokovaní/ pánov bratov byť vždy v kostole zatvorený a tam sa kajať. Po skončení rokovaní, keď už zasadnú páni bratia k stolu, aby sa občerstvili, bude z kostola vypustený, vždy pri skončení každej kongregácie. Jeho povinnosťou bude večerajúcim, sám súc o hlade, posluhovať – prinášať jedlo, odnášať taniere, príbory, poháre a pod. Hoci sám večere nedostane, predsa musí zaplatiť stolové ako každý druhý. Jeho povinnosťou bude všetkých za svoje priestupky odprosiť a s urazenými sa zmieri. Ak by sa na niektorú z určených štyroch kongregácií nedostavil, jeho trest sa mu zdvojnásobí.

Nasledujúceho roku 7. februára r. 1635 bol už Wislický žalovaný na kongregácií v Pov. Bystrici, že odpykávajúc si trest, vymeraný mu predošlou kongregáciou z 8. februára 1634, aby bol totiž počas jednanja bratov farárov zatvorený v kostole, vylomil na kostole dvere a utiekol domov do Púchova, kde sa na fare skryl.

Tento čin spôsobil v celom kontuberniu veľké pohoršenie, že sa takto prehrešil proti výroku kongregácie, preto ho kongregácia znovu odsúdila, a síce, aby Wislický odprosil superintendenta, seniora a kontubernium, aby zaplatil stolové, aby dodržal výrok, vyneseny nad ním v Kys. N. Meste 8. februára r. 1634, ktorého prevedenie sa má uskutočniť na budúcej kongregácii. Ďalej, aby Wislický hľadal spôsob zmierenia.

Na gen. kongregácii v Lietave 28. októbra r. 1635 už Wislický prosil plačlivým hlasom, aby mu kontubernium priestupky odpustilo. Za Wislického sa vtedy zaujali aj jeho vlastní cirkevníci, prosbami adresovanými kontuberniu, taktiež aj pán patrón Mikuláš Petroczy. Kontubernium tu najmä na návod superintendenta Jána Hodíka, ako aj na mnohonásobné prímluvy za neho, rozsudok pozmenilo, a to buď zaplatí jednu zlatku pokuty, alebo sa ospravedlní latinsky povedanou odprosujúcou rečou.

Na žilinskej kongregácii 20. októbra r. 1639 bol opäť Wislický žalovaný, že r. 1638 vo vigilií narodenia Krista Pána koledoval po domoch exulantov. I za to bol kontuberniom trestaný.

Hoci bol Wislický takto často stíhaný, trestaný a pre svoj nie riadny spôsob kňazského života často kontuberniom napomínaný, jednako ho toto kontubernium vyslalo ako svojho reprezentanta, spolu i s Danielom Dúbraviusom, farárom z Predmiera na svadbu Gabriela Illésházyho, syna Gašpara Illésházyho, do Liptova, ktorý si bral za manželku Evu rod. Séchi.

Hornotrenč. kontubernium poslalo po nich i svadobný dar Gabrielovi Illésházymu, a to v peniazich, na ktorý prispeli: senior 1 toliar, potom ďalší farári – lietavský, žilinský, považskobystrický, štiavnický /zo Štiavníka/, lúcky, frivaldský, udičský, súľovský, púchovský, predmiersky, konský /z Konskej/ a porubský, všetci títo dali po jednom toliari a farári z Chotešova a z Ovčiarska dali po pol toliari.

Wislický bol preto poslaný ako reprezentant Hornotrenč. kontubernia, lebo vedel po maďarsky, mal nádherné šaty, aké nemal nikto z farárov kontubernia, k tomu mal pekné, dobre chované kone, pekný postroj na nich a parádny koč. Toto boli teda dôvody, pre ktoré mohol reprezentovať bratstvo Hornotrenč.

kontubernia na veľmožovej svadbe. Ľahko sa zabudlo na všetko to, čím sa Wislický prehrešil, že bol takmer na každej kongregácii žalovaný pre nespôsobný život, zatváraný, pokutovaný, napomínaný a pod. Kongregácia, ktorá sa ustálila na vyslaní týchto delegátov na svadbu Gabriela Illésházyho s Evou Séchi, bola v Žiline 30. januára r. 1641.

Púchovskú cirkev vizitoval r. 1643 superintendent Zachariáš Láni. Wislický bol taktiež vyslaný za kontubernium s Eliašom Ladiverom, farárom v Žiline, ako i s Matiašom Masníciom, farárom v Pov. Bystrici k voľbe nového superintendenta po smrti Zachariáša Lániho, ktorým, ako je známe, sa stal Joachim Kalinka.

Kongregácia, ktorá ich ako delegátov vyslala, bola konaná v Žiline 8. februára r. 1646. Udelila im cestovného 6 zlatých, pravdepodobne každému zvlášť.

Ján Wislický prijal r. 1646 do evanjelickej cirkvi českého exulanta Jána Mathasidesa Hranického, ktorý „odvrhnúc domnienky pikhardov,“ chodil po Čechách a po Morave a bol r. 1644 povolaný za liptálskeho farára, ale bol katolíkmi chytený a v okovách v Brne väznený 14 týždňov. Súc v ťažkej chorobe a prehovorený jezuitami, vzdal sa evanjelickej viery. Nato vyslobodiac sa zo žalára, prišiel do Uhier, do Púchova r. 1646 a verejne sa vrátil k ev. viere. Superintendentovi Joachimovi Kalinkovi odovzdal písomne vyznania viery.

Farár Ján Wislický v Púchove dobre nepochodil. Jeho patróni, ktorí sa ho kedysi, keď bol kontuberniom stíhaný, vedeli zastať, ho nakoniec z púchovskej fary i proti vôli kontubernia vyhodili. Roku 1652 sa Wislický musel vystahovať. Odišiel kamsi do Šariša.

Na Wislického miesto dosadili patróni za farára Pavla Felicidesa, farára z Dúbravy. Kontubernium síce nieslo vyhodenie Wislického z Púchova, ktorému 6. februára roku 1654 vystavilo svedectvo zachovalosti, ale robiť už nič nemohlo a nového kňaza Pavla Felicidesa riadne prijalo do svojho zväzku.

Pán Štefan Marcibáni i s púchovským richtárom Mikulášom Noskom kontubernium za vyhodenie Wislického odprosili.

Marcibániovci boli príslušníci nižšej šľachty, z nich Georg Marcibáni /Marcibányi/ bol v dobe Wislického kapitánom Lednického hradu. Vlastnili v Púchove a na jeho okolí rozsiahle majetky, lesy, role, pasienky a to po celej púchovskej doline. V Púchove stojí dodnes na námestí kaštieľ, ktorý nesie meno týchto pánov.

Farár Pavel Felicides bol zvolený r. 1658 aj za kontuberniálneho orátora a toho istého roku sa stal aj notárom tohto kontubernia. Zomrel r. 1660.

Po Felicidesovi sa stal v Púchove farárom Mikuláš Nigrini roku 1661. Mikuláš Nigrini bol podľa Lad. Paulínyho povolaný do Púchova z Čachtíc, kde mal byť farárom v rokoch 1654 – 1660. Vtedy Frant. Nádašdy odoberal evanjelikom chrámy, zabral aj kostol v Čachticiach a Nigriniho vyhnal. Tento potom mal prejsť do Púchova. Holuby vo svojich Mat. sv. V. diel 2. – „Púchovskí farári“ – tvrdí, že Nigrini prišiel do Púchova z Motešíc.

Za pôsobenia farára Nigriniho v Púchove, navštívil Púchov 10. júla 1663 aj Ján Ámos Komenský, ktorý tam mal aj zhromaždenie exulantov vo veci mimo iného i týkajúcej sa Drábikových zjavení.

Keď bol 6. Februára r. 1669 na žilinskej kongregácii čítaný prípis superintendenta Joachima Kalinku, ktorým povoláva na svadbu svojej vnučky, ktorá sa vydávala za Eliáša Augustiniho, aj Hortotrenčianske kontubernium, vyslalo ako svojich zástupcov do Ilavy – kde sa svadba odbavovala – Mikuláša Nigriniho a lúckeho farára Jakuba Petroselina, nakoľko títo mali do Ilavy najbližšie. Zároveň im prisľúbilo aj uhradenie trov, spojených s touto svadbou.

Keď trenčianska stolica menom kráľa Leopolda I. /1657-1705/ zvolala do Trenčína všetky stavy a rády /status et ordines/ a medzi nimi aj evanjelické kňazstvo na deň 13. apríla r. 1671 vyslaní ako zástupcovia kňazstva tohto kontubernia Mikuláš Nigrini a hričovský farár Ondrej Záskalický.

To už nastávala doba, ktorej hovoríme doba desaťročného prenasledovania /1671-1681/. Aj Mikuláš Nigrini bol postihnutý touto dobou. Roku 1672 bol citovaný do Prešporka pred delegovaný súd, ako aj mnohí ostatní kňazi. Tu podpísal reverz „pro domi manentibus“. Mohol teda ostať vo vlasti, ale nesmel ako evanjelický farár fungovať. Kúpil si v Banskej Bystrici dom a utiahol sa do súkromia. Keď desaťročné prenasledovanie pominulo, vstúpil zase do kňazských služieb. Roku 1683 prijal pozvanie za farára do Hája. Zomrel roku 1686.

Keď bol superintendent a ilavský farár Joachim Kalinka r. 1671 po prvýkrát citovaný do Prešporka a tam bol vyšetrovaný, prišla vyšetrojúca komisia aj do Žiliny, hľadajúc proti Kalinkovi materiál, na základe ktorého by ho mohli usvedčiť z trestnej činnosti a ho odsúdiť. Pred túto vyšetrojúcu komisiu bol predvolaný aj púchovský farár Mikuláš Nigrini, ako aj Pavel Vetterini, inak i Konečný

menovaný, z Púchova. Pavel Vetterin /Vetterini/ bol v tých časoch bratským farárom v Púchove.

Farár Nigrini bol vyšetrovaný ohľadom pomeru superintendenta Joachima Kalinku k Drábikovi. Otázky, ktoré mu vyšetrujúca komisia predložila, ako aj odpovede na ne potom neskôr, tak ako urobil aj Vetterin, poslal Kalinkovi do Bratislavy po priateľoch, akiste z toho dôvodu, aby sa im výpoveď /Kalinkova a Nigriniho i Vetteriniho/ zhodovala. Nigrini teda píše Kalinkovi: „Tieto tri otázky: boli mi predložené Conventuálom: 1. Či viem, čie je to písmo na papieri akejsi knihy, obsahujúcej negatívne pojednávanie tejto otázky, či totižto časne blaho, lebo akýsi zlatý vek pred skonáním sveta očakávať sa má? Na čo som odpovedal – To je písmo nášho pána superintendenta. 2. Či viem, že pán superintendent schvaľoval Revelácie Drábikove: Odpovedal som: Neviem. 3. Či viem, že pán superintendent knihu Revelácií Drábikových dakomu poslal prespolnému, alebo aspoň voľakomu tu zdelil? Na to som odpovedal, že Jeho hodnosť Vysokoučený na prosbu Pavla Vetterina, asi pred dvoma rokmi jemu tú knihu požičala, keďže tento Vetterini bol nepriateľom Drábikovým. Či tú knihu ale aj prespolným poslal, to neviem. To bolo moje vyznanie.“

Takisto aj Pavel Vetterin poslal Kalinkovi do Bratislavy body, dľa ktorých bol aj on vyšetrovaný.

Vetterin, inak Konečný, bol exulant z Čiech z Mladej Boleslavy. Jeho dcéra Alžbeta bola vydatá za Jánom Nadánom starším v Žiline, ktorému Vetterin kúpil z Čiech Benjaminom Vodháje vyvezenú a Čížkom opatrovanú tlačiareň.

Vetterin takto písal Joachimovi Kalinkovi do Prešporka: „Po přísaze, již jsem ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého a tak nerozdílné svaté Trojice vyznal, títo takové Deutrum: 1. Vím-li o tom, že by pán biskup ilavský ty Drábikove reveláty aproboval: Odpovědel jsem: Toho nejsem vědom, než to v čerstve v paměti mám, že ke mne léta 1664 ta řekl: Já s tebu držím, nekáže Pán Buh tak vrchnosti títi, jak je Drábik ctí. Pakli jaký hlas slyší, né Boží, lež ďábelský hlas to slyší. K tomu pak jeho mluveny taková příčina byla, kdiž jsem já léta 1664 a léta 1663 nejvíceji proti Drábikovi bojoval perem svím již po vikonany přísahy neho a trojimy duvody z té ty jeho Figment vybranimy na nej dovozoval toho, že i s tím jeho Panem oba jsou /salvohonore/ nestidaty lháry a podvodníci a zavazoval jsem jej pod Jeho poctivosty, jak ji snad miluje, aby mi mé Argumenta reffutoval připomínaje jemu i to Proverbium Fam, fides, oculus non

patitar ludum/ s dobrou povest'ou, dôverou a okom si netreba zahrávať/. Drábik neveda sokej aké rady dáti psal o tom adjanktovi svému Komenskému a navedl je /jej/ na to, že pán biskup tam jeho ffigmentum veríci i napsal Jemu list, žádaje v nem jeho aby byl sudcem v té pri mezi mnu a Drábikom, aby nás nejak porovnal, jakož psal také pánu Mednianskému doptávaje se, jestli tomu tak je, že jest dožádan. Priznal se, že jest, ale že on sám se zabavovat nebude, že ja bez toho vím, že on se mnu drží dokladaje však víš, že cokoliv mi z tých vecí od Komenského do mých ruk prichází, všecko s tebu komunikuji. Pánu Žitkovskému do Nového Mesta té jsem psal, i on mi odpísal, že pre toho lháre Drábika činy, jedneho kroku z Nového Mesta neudelá. Já jdúc toho roku 1664 z jarmoku z Trenčína, stavil jsem se také v Ilave u Pána biskupa, i jeho jsem se na to ptal, jestli tomu tak je, že jest od pána Otce Komenského dožádan, aby byl sudcem v té pri mezi mnu a Drábikem. Priznal se, že jest dožádan. Rekl sem na to: Rád slyším, že budu míti aspon jedneho, kdeby mne v té rozepri s Drábikem rozeznal. Rekl mi na to pán biskup. A mohuli ja toho dokázati, že ty jeho revelaci jsou čelící a odporné Božím prikázáním a niektorým svatým písmum? Odpovedel jsem, mohu a to velmi snadne. Na to rekl pán biskup, udelejž to a když udeláš prines mmi to. Ja jeste v témž týdni jsem to udelal, Jemu prinesl, přečetl, oddal a on praslechna ta slova svrchu pripomenuta z úst sdvých vynesl: Já s tebou držím, nekáže Pán Buh vrchnosti ctíti, jak je Drábik ctí. Pakli jaký hlas slyší, není to hlas Boží, než ďabelský. 2. Vímlí, žeby jiný niekdo z luteránských kneží ty jeho revalaci aproboval. Odpovědel jsem, nejsem toho svedom, ani o žádnem jsem neslyšel a ani žádné takové aprobaci som nevidel. 3. Vímlí o tom z politiku že by je aproboval. Dal jsem odpoved jako na predcházející deutrum.

Z tohto dost' ťažko sa čítajúceho listu Vetteriniho vysvitá, že Kalinka bol spočiatku prívrženec Drábika. A ako vidieť, Kalinka až po rozhovore s Vetterinim v Ilave sa postavil proti Drábikovi. Ostatne pri konfrontácii v Bratislave sám Drábik svojimi výpoveďami Kalinkovi najprv priťažil, až len neskôr doznal Drábik, že Kalinka nebol jeho prívržencom.

Púchovským evanjelikom a kalvínom boli v 21. nedeľu po sv. Trojici roku 1671, t.j. 12. oktobra r. 1671 služby Božie zakázané. Vtedy prišiel do Púchova kráľovský komisár Martin Halapi s násilím zabral oba chrámy v meste luterský a na Moravskej ulici bratrský. Bratrského kňaza Pavla Vetteriniho dokonca vsadil i do žalára, kde ho nútil k prestúpeniu ku kat. viere. Tohto ovšemže

u Vetteriniho nedosiahol a tak ho po 50-týždňovom väznení prepustil na slobodu. Evanjelikom luterskej cirkvi ako aj pri bratrskom zbore zhabal všetok cirkevný majetok, ako aj kalichy, bohoslužobné náčinie i peniaze.

Nigrini, ako bolo už uvedené, z Púchova r. 1672 odišiel do súkromia. Púchov ostal dlhší čas bez farára. Holuby poznamenáva, že Laučák uvádza ako nástupcu po Nigrinim v Púchove načas okolo r. 1680 Jána Nosticiusa, s ktorým sa však Holuby inde nestretáva.

Počas povstania Imricha Tokolyho úradoval v Púchove ako farár Jonáš Coledanus, bývalý diakon v Kys. N. Meste, ktorý sa r. 1682 vrátil z vyhnanstva z Bratislavy. Ani Coledanus sa v Púchove dlho neudržel, lebo už r. 1685 evanjelikom zase kostol odobrali a farára vyhнали. Jonáš Coledanus sa zdržoval istý čas v meste, ale služby Božie chodieval odbavovať do jednej zemianskej kúrie asi „pol míle“ od Púchova vzdialenej.

Púchovská cirkev sa potom ešte po tretíkrát vzchopila za povstania Fr. Rákoczyho II., kedy si roku 1704 pozvala za farára Jána Nikletiusa, bývalého rektora. Nikletius, súc vysvätený r. 1700 Jakubom Zabalorom, prišiel za farára do Púchova, odkiaľ ale musel čoskoro odísť ani nie tak pre nátlak zvonka, ako pre svoj nesporiadaný život. Prešiel r. 1706 za farára do Beluše.

Po Nikletiovi prišiel do Púchova za farára Pavel Major, ktorý na generálnej kongregácii /pravdepodobne v Žiline/ r. 1706, 16. júna pod predsedníctvom superintendenta Daniela Krmana odpovedal menom kontuberia na superintendentov príhovor. Pri tejto príležitosti bol Major kandidovaný na úrad seniora, ale zvolený bol Eliáš Láni, farár v Kys. N. Meste /rodák z Boce/. Pavel Major bol zvolený za viceseniora /konseniora/. Zároveň bol zvolený aj za prvého dekana.

Roku 1706 mali v Púchove aj kalvíni /Jednota bratrská/ svojho kňaza. Bol ním Štefan Tretius, ktorého Dubnica nazýva apostatom – bol teda predtým katolíkom.

Katolíci v tom čase mávali služby Božie iba v súkromnom dome, majúc za farára Štefana Nozdrovického.

16. februára r. 1707 nebol na kongregácii v Rajci prítomný Pavel Major. Superintendent Daniel Krman predložil kongregácii žiadosť konseniora Pavla Majora, kde sa chce tento /Púchov/ odtrhnúť od Hornotrenčianskeho kontubernia a pričleniť sa k Dolnotrenčianskemu kontuberniu. Toto údajne

porozprával superintendentovi Samuel Michaelides, toho času senior a farár v Trenčíne. Kongregácia vyniesla nato výrok v tom zmysle, aby dvojctihodný pán Major predložil dostatočné dôvody svojej žiadosti, a to na budúcej kongregácii pred pánom seniorom, ďalej, keďže sa svojou neúčastou na kontuberniálnej kongregácii prehrešil, povinný je všetkých členov kontubernia odprosiť a podať každému údovi ruku a tak sa zmieriť. Ďalej za každého jednotlivého spolubrata zloží pol zlatky alebo v najbližšej kongregácii musí poprosiť za umenšenie pokuty.

Pavel Major sa však nezúčastnil ani nasledujúcej kongregácie, za čo bol odsúdený na zaplatenie mensálií, a to 1 zlatku. Major sa vyhováral na nedostatok financií. Pri tej príležitosti vyniesol pán superintendent nariadenie, aby každý pár dostával od svojej cirkve na každú kongregáciu 2 zlatky v červených peniazoch, keď ale nastane biela minca, majú dostávať farári na ten účel po jenom imperiale. Mali to byť akési cestovné trovy pre farárov na kongregácie zo strany cirkevných zborov.

Posledná kongregácia vôbec Hornotrenč. Kontubernia bola 14.-15. septembra roku 1707 v Žiline. Pri tejto príležitosti bola zavedená aj zbierka na prešovské kolégium, na ktorú prispel aj púchovský farár Pavel Major 1 korcom obilia a 10-timi grošmi. Aj tu žiadal Pavel Major pripojenie Púchova k Dolnotrenč. kontuberniu, ale mu to nepovolili.

Po porážke Frant. Rákoczyho II. pri Trenčíne sa zase začalo prenasledovanie evanjelikov, vyhánanie kňazov z cirk. zborov, ako aj násilné odnímanie cirk. majetkov.

Tak aj evanjelický kostol v Púchove bol roku 1708 nemeckými vojakmi vydrancovaný a cirkvi odňatý. Farár Pavel Major bol z fary až r. 1709 vyhnaný a veľká čiastka jeho majetku rozkradnutá. Musiac sa z fary vystáhnovať, utiahol sa najprv do domu svojho patróna Carponayho, kde konal napriek zákazu nepriateľov kňazské funkcie a odbavoval aj služby Božie. U Carponayho sa však dlho nezdržoval, lebo už v septembri roku 1710 prešiel do púchovskej filie Nimnica, asi 2,5 km vzdialenej od Púchova a tam býval v skromnej chalúpke.

Od Carponayho odišiel preto, lebo ho tento v svojom dome nechcel strpieť. Carponay ho dokonca chcel ešte i z Nimnice vyhnáť.

Ako vidieť i vlastný sa tu spája s prenasledovateľmi, stavia sa do radu pánov lednického panstva, ktorí prenasledujú evanjelickú cirkev i kňazov. Čo z vecí,

patriacich Majorovi, bolo ostalo u Carponayho, aj to si tento boháč privlastnil. Nuž ha, aj takýchto patrónov mala naša evanjelická cirkev v minulosti.

Počas svojho pobytu v Nimnici dochádzal Pavel Major častejšie do svojej cirkvi do Púchova.

Keď sa raz 27. októbra r. 1711 vracal z Púchova do Nimnice, prepadol ho ako zbojník katolícky farár i s tromi „kolompošmi“ a dal sa ho biť palicou. Aj akýsi žiak, ktorého si farár k tomuto zbojstvu pribral, chcel Majora kolom zabiť, ktorý mu ale Majorov sluha Ján Tušár sekerou vyrazil a preťal. S takýmto nebezpečenstvom života bolo spojené dochádzanie Majorove do Púchova za účelom poslúžiť duchovnou službou svojim veriacim cirkevníkom. Sám v ťažkom položení, vedel ich potešovať, posilňovať, vyučovať. Hoci ho páni Gosztonyovci v Krnči, u ktorých bol svojho času 13 pôsobil, zase volali, predsa nechcel stiesnenú a ubitú Púchovskú cirkev opustiť, lebo sa tešil nádejou, že sa im zase kostol vráti a keby odišiel, že by Púchovčania sotva kedy k svojmu kostolu už prišli. Keď ale ani v Nimnici si nebol istý životom, prešiel r. 1712 do Viesky – druhej fílie Púchovskej, asi jeden a pol km vzdialenej od Púchova smerom na Moravu. Za všetky svoje práce, spojené s nasadením vlastného života, nedostával žiadnej odmeny.

Aj z Viesky ho Gosztonyovci volali do Krnča a ponúkali mu s vokátorom slušný plat, ale ani tu neprijal toto pozvanie. V tom istom roku 1712 dosal Major opäť v novembri zákaz urážlivými dopismi, aby sa neopovažoval žiadnych úradných funkcií vykonávať.

Pán Lednického hradu – Matyasovszký zakázal svojim poddaným pod pokutou 12 zlatých navštevovať Evanjelické Služby Božie.

Matyasovszký, kráľovský kancelár a nitriansky biskup, kúpil totiž Lednický hrad po potlačení Rákoczyho II., kedy hrad bol cisárskymi vojakmi podpálený a tak silne poškodený. Už vtedy ostali z neho vlastne len rupy, ale šlo o príľahké majetky, ktoré sa touto kúpou dostali do rúk tohto biskupa.⁸³⁹

V žalobných listinách v Púchovskom archíve poddaní volajú: „Prosíme vrchnosť, aby nás od pána pátera, ktorý turbáciu činí, molestovať nedopustila.

Na Majora tak striehli jeho nepriatelia, že len s veľkou opatrnosťou mohol dochádzať do Púchova, aby ho nezabili. 20. októbra r. 1713 okolo 2 hodiny v noci prepadli Majorov byt suroví vojaci – hajdúsi z rozkazu svojho „oberšta“ a čo sa odvieť dalo, odviekli a čo so sebou nemohli vziať, povláčili na hromadu a pokazili. Títo vojaci chceli Majora lapiť, alebo i zabiť. Večer však 19. októbra bol Major vyrozumený a upozornený na toto nebezpečenstvo, ktoré mu hrozilo. Preto hneď večer niektoré veci roznosil po rozličných chalupách. Svojich domácich poslali do domu Mazákovho, sám ale sa ukryl u sedliaka Jamborka. Keď vojaci v noci do Dohňan došli, počali vystrájať v dome ako divosi, kde bývala Majorova rodina na Vieske. Keď však Majora tam nenašli, chytili jeho slúžku, ukrytú v stodole a vyšetrovali ju s nasadenou pištoľou na jej čele, aby prezradila, kde sa skrýva Major a kde má ukryté svoje veci. Dievka im ukázala niektoré železné nástroje, ukryté v stodole pod slamou, o Majorovcoch však povedala, že nevie, kde sú. Tu potom im pobrali, čo sa doniesť dalo, medzi iným i 18 moriek, pri tom prekopali pec i zem, hľadajúc peniaze, alebo nejaké iné cenné veci. Nájdenu múku a ostatné potraviny pomiešali s plevami a inou nečistotou, aby neboli k požitiu.

Keď sa toto dialo, dobehla jedna ženička k Mazákovi a zobudila Majorovu manželku a dcéru, ktoré hneď ušli do hory. Taktiež sám Major, bývajúc u sedliaka Jamborka, sa čoskoro dozvedel o týchto výčinoch, ušiel tiež z domu a skryl sa v trní na blízkom jednom vršku. Celú noc totiž vtedy nespál a čakal, čo sa bude diať. Potom sa odobral do Hrabovky a odtiaľ do Nimnice, kde strávil iba jednu noc, lebo v susedstve bol ubytovaný tiež taký jeden lúpežný vojak, ktorý sa akosi o Majorovi dozvedel. Preto Major odišiel do Hoštiny – ďalšej filie Púchova, kde sa skrýval v stodole u jedného ševca a tam znášal zimu a nedostatok až do 11. novembra r. 1713. Keď konečne si uvedomil, že v tomto kraji vskutku nie je istý životom, odišiel i so svojimi domácimi k svojmu synovi Jánovi Majorovi, slovenskému farárovi v Banskej bystrici, kde 28. septembra roku 1714 zomrel. Odchodom Majora z Púchova boli tam evanjelici pozbavení kňaza na 70 rokov. Až v dobe Tol. patentu z r. 1781 sa opäť Púchov vzkriesil. Žiaľbohu, je to iba jediný zbor popri Súľove, ktorý sa ešte vzkriesil.

Teda z tých 34 – možno povedať z kedysi kvitnúcich evanjelických cirk. zborov sa k vydaniu Tol. patentu prihlásili k zborovému životu iba dva: Súľov a Púchov. Teda ani Žilina nie, ani kedysi rozsiahly zbor na Lúkach – i ten

Str.319